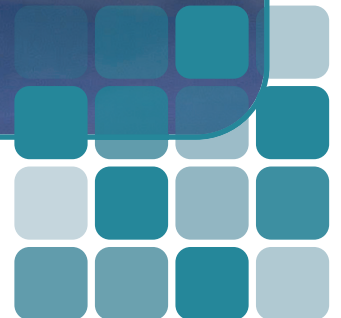

NEÇİRVAN BARZANİ'NİN IKBY BAŞKANI SEÇİLMESİ VE BEKLENTİLER

MEHMET ALACA

Telif Hakkı

Ankara - TÜRKİYE ORSAM © 2019

Bu çalışmaya ait içeriğin telif hakları ORSAM'a ait olup, 5846 Sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu uyarınca kaynak gösterilerek kısmen yapılacak makul alıntılar dışında, hiçbir şekilde önceden izin alınmaksızın kullanılamaz, yeniden yayımlanamaz. Bu çalışmada yer alan değerlendirmeler yazarına aittir; ORSAM'ın kurumsal görüşünü yansıtmamaktadır.

Ortadoğu Araştırmaları Merkezi

Adresi : Mustafa Kemal Mah. 2128 Sok. No: 3 Çankaya, ANKARA

Telefon: +90 (312) 430 26 09 Faks: +90 (312) 430 39 48

Email: info@orsam.org.tr

Fotoğraflar: Anadolu Ajansı (AA)

NEÇİRVAN BARZANİ’NİN IKBY BAŞKANI SEÇİLMESİ VE BEKLENTİLER

Yazar Hakkında

Mehmet Alaca

İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Uluslararası İlişkiler bölümünde lisans, Exeter Üniversitesi Ortadoğu’da Politika ve Uluslararası İlişkiler bölümünde yüksek lisans derecesi aldı. Yüksek Lisans tezini “İran’ın Ortadoğu’daki Şii Milis Gücü: Haşdi Şaabi Örneği” konusunda yazdı. Çeşitli dergi ve gazeteler için analizler kaleme aldı. Ekopolitik, A Haber, TRT Haber’de çalıştı. Anadolu Ajansı’nda Diplomasi Muhabiri olarak çalışıyor. Ortadoğu’da Kürt jeopolitiği, Irak ve Şii Milisler konularında akademik çalışmalarına devam ediyor.

Haziran 2019

İçindekiler

Giriş	3
Başkanlık Sistemi ve İttifakların değişimi.....	3
KDP-KYB Arasındaki Kerkük Çekişmesi	5
Ekonomik Kriz, Yolsuzluk ve Partiler Arası Gerilim	6
Peşmerge Kuvvetlerinin Birleştirilmesi.....	7

Giriş

Irak Kürdistan Bölgesel Yönetimi (IKBY) Başbakanı ve Kürdistan Demokratik Partisi (KDP) Başkan Yardımcısı Neçirvan Barzani, 28 Mayıs'ta 111 üyeli IKBY parlamentosundaki oylamaya katılan 81 üyeden 68'inin oyunu alarak, Kasım 2017'de Mesut Barzani'nin görevi bırakmasından beridir boş kalan başkanlık makamına seçilmiştir. Neçirvan Barzani ile birlikte Umed Abdulsalam Kadir, Muhammed Heme Salih Umer, Rebwar Aziz Mustafa ve Hiwa Abdullah Xidir'in de olduğu 5 aday bölge başkanlığı için yarışmıştır. Yaklaşık 20 yıl yönetici olarak görev yapan Neçirvan Barzani, 10 Haziran 2019'da yemin ederek, IKBY Başkanlığı görevi ile birlikte siyasi kariyerinde yeni bir aşamaya geçiş yapmıştır.

IKBY'de 30 Eylül 2018'de yapılan milletvekili seçimlerinin üzerinden yaklaşık 8 ay geçmesine rağmen, hükümet kurulamamıştır. Kasım ayından beri devam eden hükümet görüşmeleri kapsamında 14 Ocak'ta Erbil'de bir araya gelen KDP ve KYB'li yetkililer hem iki parti arasındaki ilişkileri hem de Bağdat ile ilişkileri geliştirme, hükümet kurma çalışmalarına odaklanma ve Kerkük için ortak bir komite kurma konusunda anlaşmıştır. Ardından Mesut Barzani liderliğindeki KDP, eski Irak Cumhurbaşkanı Celal Talabani'nin kurduğu KYB ve 2017'de hayatını kaybeden Noşirvan Mustafa'nın kurduğu Goran (Değişim) Hareketi hükümetin birlikte kurulacağını açıklayarak, Başbakanın Mesur Barzani; Başkanın ise Neçirvan Barzani olması konusunda muta-

bakata varmıştır. Ancak KDP ile hükümet kurma ve başkanlık konusunda anlaşılan KYB, başkanlık oylamasını boykot ederek parlamentodaki oturuma katılmamıştır.

52 yaşındaki deneyimli siyasetçi Neçirvan Barzani'nin, Eylül 2017'deki bağımsızlık referandumunun ardından, Erbil'in Bağdat ve diğer aktörler ile diplomatik ilişkilerini yeniden tesis etme konusunda yetenekli olduğu bilinmektedir, ancak içeride büyük zorluklarla mücadelede edeceği söylenebilir. Özellikle yeni hükümetin kurulması, tartışmalı bölgeler ve Kerkük Valiliği meselesi, ekonomik kriz, IKBY'de ve Sincar'da artan PKK varlığı, Irak kabinesindeki Adalet Bakanlığı meselesi, Peşmerge güçlerinin birleştirilmesi, artan yolsuzluk ve nepotizm gibi bir dizi sorunla uğraşacak olan Barzani için KYB'nin boykot kararı sorunların başında gelmektedir. Zira KDP ve KYB arasındaki yeni kriz, bölgedeki birbiriyle ilişkili sorunları ve istikrarsızlığı derinleştirme ihtimaliyle Barzani'nin işini zorlaştıracak gibi görünmektedir.

Başkanlık Sistemi ve İttifakların Değişimi

Neçirvan Barzani'yle birlikte, IKBY'de başkanın halk yerine parlamento tarafından seçilmeye başlamıştır. Bunun yanında, IKBY siyasetinin önemli isimleri Celal Talabani ve Noşirvan Mustafa'nın hayatını kaybetmesinin ve Mesut Barzani'nin başkanlığı bırakmasının ardından bölge siyasetinde diplomatik dili daha iyi kullanan nispeten genç liderlerin elinin güçlenmesi ve başkanlık seçimi bağlamında büyük ortak KYB'nin yerini Goran'ın alması da IKBY açısından ilk olma özelliğini taşımaktadır.

2003 yılında ABD'nin Irak işgaliyle birlikte Saddam rejiminin yıkılmasının ardından iki yıl sonra Haziran 2005'te, KDP Genel Başkanı Mesut Barzani uzun bir dönem silahlı çatışma yürüttüğü dönemin KYB Genel Sekreteri Celal Talabani ile anlaşmış ve parlamentoda oy çokluğuyla ilk başkanlık görevine başlamıştır. KDP'nin, KYB ile 2004 yılında imzaladığı se-

Yaklaşık 20 yıl yönetici olarak görev yapan Neçirvan Barzani, 10 Haziran 2019'da yemin ederek, IKBY Başkanlığı görevi ile birlikte siyasi kariyerinde yeni bir aşamaya geçiş yapmıştır.

çimlere ortak girilmesini ve hükümet ile diğer idari birimlerin müşterek bir şekilde yürütülmesini amaçlayan “stratejik anlaşma” sonrasında başkanın halk tarafından seçilmesi kararının alınmasıyla birlikte, Barzani 2009’da oyların yüzde 70’ini alarak ikinci dönemine başlamıştır. 2009’da yapılan seçimlerde Goran’ın bölgedeki yükselişi iki parti arasındaki ittifaka zarar verse de Barzani’nin 2013 yılında dolan başkanlık süresi, Goran’ın sert muhalefetine rağmen yeniden KDP-KYB ittifakı sonucunda iki yıl daha uzatılmıştır.

2015’te Barzani’nin görev süresinin uzatılmasına şiddetli muhalefiyle KYB ve bazı küçük partilerin desteğini alan Goran’ın itirazlarına rağmen, Barzani’nin görev süresi IŞİD’e karşı mücadele ve ekonomik kriz gibi gerekçelerle fiili olarak 2017 yılına kadar uzatılmıştır. 25 Eylül 2017’de bağımsızlık referandumu konusunda ısrarcı olan Barzani, Ekim’de Irak ordusu ve Haşdi Şaabi güçlerinin IKBY kontrolündeki Kerkük’te hakimiyeti sağlamasının ardından, Kasım 2017’de başkanlık görevini resmi olarak bıraktığını ilan etmiştir.

Irak Cumhurbaşkanı’nın sembolik yetkilerinin aksine IKBY’de başkanın yetkilerinin oldukça geniş olması, başkanın denetlenemediği yönündeki eleştirileri ve tartışmaları beraberinde getirmektedir. Goran, Mesut Barzani ile girdiği siyasi çekişmeden dolayı uzun süre bölgesel başkanın halk değil meclis tarafından seçilmesini ve yetkilerinin de kısıtlanmasını talep etmiştir. Barzani’nin görevi bırakmasının ardından söylemini değiştiren Goran, başkanlığın tamamen lağvedilmesini istemiş ancak 30 Eylül 2018 seçimlerinde oylarının yarısını kaybederek parlamentoda 24’ten 12 sandalyeye düşünce KDP ile ittifak yapmak zorunda kalmıştır. Buna karşılık, KYB ise başkanlık sisteminin lağvedilmesi yerine başkanın nasıl seçileceği üzerinde itirazlarda bulunarak, bölgesel başkanın halk tarafından değil meclis tarafından seçilmesini istemiş, KDP ise başkanın daha önceden olduğu gibi yine halk tarafından seçilmesinde ısrarlı olsa da seçimlerin sonrasında tutumunu değiştirmek zorunda kal-

mıştır. Nitekim, seçimlerde 111 sandalyeli IKBY parlamentosunda KDP 45, KYB 21, Goran 12 sandalye kazanmış ve hiçbir partinin tek başına hükümeti oluşturma çoğunluğunu elde edememesi tarafları koalisyon yapmaya zorlamıştır.

Barzani’nin, 12 yıl yürüttüğü başkanlık görevi siyasi kriz ve partiler arasında ortak bir uzlaşının sağlanmaması nedeniyle, yetkileri başkanlık seçimlerine kadar geçici bir süreliğine başbakanlık, meclis ve adalet komisyonuna devredilmiştir. Başkanlığın askıya alınması yönündeki karar geçen Mayıs’ta değiştirilerek, başkanlık makamı yeniden etkinleştirilmiştir. IKBY yasalarına göre, normal şartlarda bölge başkanı meclis değil halk tarafından doğrudan seçilirken, yeni yasa ile başkanın parlamento tarafından seçilmesi bölgede alışık olunmayan mutabakat sonucunda gelişmesi açısından umut verici bir değişim olarak değerlendirilebilir.

Öte yandan, Neçirvan Barzani’nin başkan seçilmesi, amcası Mesut Barzani’nin başkanlığının, görevinin son 4 yılında “gayrimeşru” olmakla eleştirildiği tartışmalara son vermesi açısından önem taşımaktadır. Buna karşın, yeni Başkan Neçirvan Barzani’nin güçlü yetkileri açısından selefine eşit olmasının ise orta vadede benzer eleştirileri yeniden gündeme getirmesi beklenebilir. Ayrıca, Goran’ın Barzani’ye destek vermesi KYB ile gerilimi tırmandırma ihtimalini barındırır da KYB ve KDP’ye nazaran daha çok sivilleşmeyi ve kurumsallaşmayı savunan Goran’ın başkanlık seçimlerinde “iktidar belirleyen” olması bölgede demokrasi ve normalleşme açısından umut vermektedir.

KDP-KYB Arasındaki Kerkük Çekişmesi

Irak Anayasasının 140. Maddesi kapsamındaki ihtilafli bölgeler konusunda Erbil ile Bağdat yaklaşık 15 yıldır ayrışma yaşamaktadır ve geçen sürede konuya ilişkin nerdeyse hiç ilerleme kaydedilememiştir. Petrol zengini Kerkük şehrinin ihtilafli topraklar içerisinde olması meselenin

taraf lar arasında doğal yollardan yürümesini engellemektedir. Bununla birlikte, Kerkük meselesi uzun süredir KDP ile KYB arasındaki gerilimin en büyük nedenlerinden biri olmaya devam etmektedir. Referandum girişiminden sonra Ekim 2017'de Kerkük'ün kontrolünün Irak ordusuna geçmesiyle KYB'li Vali Necmeddin Kerim'in kenti terk etmesinin ardından dönemin Irak Başbakanı Haydar el-Abadi, Kerim'in yardımcısı olan Arap asıllı Rakan Said Ali Cuburi'yi vekâleten vali olarak atamıştır.

KDP her ne kadar 16 Ekim sonrasında Kerkük'teki ofislerini kapatsa da son zamanlarda kente geri dönme isteği bölgede gerilimin tırmanacağına da işaret etmektedir.

KDP yeni vali seçiminde Kerkük'teki tarafların anlaşması ve durumun normalleşmesi için bağımsız bir Kürt adayın vali seçilmesini talep ederken, 12 Mayıs 2018'de yapılan genel seçimlerde Kerkük'te 6 sandalye kazanan KYB, valinin kendi partilerinden seçilmesi gerektiğini iddia etmektedir. KYB Sözcüsü Sadi Ahmed Pire de bu konuda "Partimizden biri Kerkük valisi olacak. Çünkü Kerkük'te 12 milletvekili seçiliyor, 6'sını biz çıkardık" demiştir. KDP her ne kadar 16 Ekim sonrasında Kerkük'teki ofislerini kapatsa da son zamanlarda kente geri dönme isteği bölgede gerilimin tırmanacağına da işaret etmektedir. Nitekim, KYB'nin Kerkük'te bir yıldan uzun süredir kenti Irak güçleri kontrol ettiği için asmadığı IKBY bayraklarını parti binalarına tekrar asmasının muhtemel motivasyonu KDP'nin kente dönmek istemesi olabilir. Ayrıca, Nisan'da Mesut Barzani ve KYB Genel Sekreter Yardımcısı Kosret Resul Ali arasındaki görüşmede IKBY Başkanlığı ve yardımcıları konusunun yanı sıra Kerkük'le ilgili olarak kentin normalleşmesi ko-

nusunda KDP ile anlaşmaya varıldığı ve Kerkük valiliği için KYB'nin KDP'nin rızası dahilinde bir aday çıkaracağı konusunda anlaşmaya varılmasına rağmen, Neçirvan Barzani'nin başkanlık seçimi KYB tarafından boykot edilmiştir. KDP'nin, KYB'ye Kerkük valiliği adayını konusunda destek vermemesinden kaynaklanan boykot, KYB'nin vali konusunda KDP'nin rızasını almadığına işaret ettiği gibi iki parti arasındaki gerilimin tırmanacağı şeklinde de yorumlanabilir.

Kentle ilgili her tartışmada KYB'nin kurucusu Celal Talabani'nin "Kerkük Kürtlerin Kudüs'üdür" sözlerine atıf yapılarak, KYB'nin Kerkük'ü bölgenin geri kalanına değişmeyeceği iddia edilmektedir. Ayrıca, Kerkük'teki temel motivasyonlardan bir diğeri de IKBY'nin gelirinin önemli bir bölümünün bölgeden çıkarılan petrolle sağlanmasıdır. KDP ile KYB arasındaki Kerkük ayrışmasından doğacak gerilimin, Bağdat yönetimi ve Haşdi Şabi'nin elini güçlendirmesi yanında bölgede hala aktif olan IŞİD'e alan açması ihtimali de bulunmaktadır. Zira, ABD merkezli Stratejik ve Uluslararası Çalışmalar Merkezine göre, Irak hükümetinin 2017'de IŞİD'in yenilgiye uğratıldığını duyurmasının ardından bir yıl içerisinde IŞİD saldırılarında Irak şehirlerinde düşüş yaşanırken, Kerkük'te artış görülmektedir. Bu bağlamda, yeni Başkan Barzani'nin Kerkük meselesinde tarafları tatmin edecek bir çözüm geliştirmesi gerekmektedir.

Ekonomik Kriz, Yolsuzluk ve Partiler Arası Gerilim

IKBY'de topluma direkt olarak yansıyan partiler arası güvensizlik, ekonomik kriz ve yolsuzluk meselesi, Barzani'yi yeni görevinde bekleyen en önemli gündem maddeleri olarak öne çıkmaktadır.

KDP ile KYB bölgeyi siyasi, ekonomik, idari ve coğrafi bakımdan paylaşması, Barzani ailesinin liderlik ettiği KDP Erbil ve çevresini, Talabani ailesinin domine ettiği KYB'nin Süleymaniye

bölgesini adeta iki ayrı şehir devletine dönüştürmesi bölgede partiler arasındaki güven ilişkisini ve rahatsızlığı derinleştirmektedir. Ayrıca, hukuk ihlalleri, güvenlik güçlerinin keyfi tavırları, davalarda KDP ve KYB'lilerin kayırılması muhalefetin önemli gündemleri arasında bulunmaktadır. Goran, Kürdistan İslami Grubu (Komala), Kürdistan İslami Birliği (Yekgirtû) ve Yeni Nesil Hareketi, Eylül 2018'deki parlamento seçimlerinde iki partiyi yolsuzluk yapmakla suçlamıştır. Ayrıca, IKBY'deki azınlık gruplarının başkanlık seçimlerinde Barzani'yi desteklemesine karşılık, özellikle IŞİD'in bölgede yaşayan Hristiyanlara ve Yezidilere yönelik uyguladığı baskı ve katliamlar Barzani'nin yükünü ağırlaştırmaktadır. Nitekim, KDP'nin kendi payına düşen bakanlıklardan birini Hristiyanlara ve Kürdistan Demokrat Sosyalist Partisi'ne (KDSP) verme kararı normalleşme açısından önemlidir ve bu adım bölgedeki bütün grupların yönetimle ilişkisini tesis etmeye yardımcı olacaktır.

2014'ten beri Bağdat'ın bütçe kesintileri, petrol fiyatlarındaki düşüş, IŞİD saldırılarının yatırımları sekteye uğratması, bölgeye gelen bir milyonu aşan mülteci akını, işsizlik nedeniyle

ekonomik kriz içerisinde olan Erbil yönetiminin memur maaşlarını ödeyemeyecek hale gelmesi ve kemer sıkma önlemleri toplumda ciddi rahatsızlık yaratmıştır. IKBY'nin şu an yaklaşık 20 milyar dolar borcunun olduğu tahmin edilmektedir. Yüzde 20 civarındaki işsizlik gençlerde yüzde 30-40 arasında seyretmektedir. Bölge hala günde 24 saat elektrik sağlama konusunda dahi ciddi sorunlar yaşamaktadır. IŞİD tehdidinin azalması ve Irak'ın yeni Başbakanı Adil Abdülmehdi'nin bütçe konusunda bölgeye yardımcı olması bölgeyi bir nebze de olsa rahatlatmaktadır. Sistemin KDP ile KYB arasında fiili olarak ayrışması, iktisadi kalkınmanın gecikmesine ve hizmetin vatandaşa geç ulaşmasına neden olmaktadır. Barzani'nin bu konuya da çözüm geliştirmesi zor olsa da sistemin fiili ayrışmasının olumsuz sonuçlarının azaltılmasına yönelik çaba gösterilebilir.

Bununla birlikte, Uluslararası Şeffaflık Örgütü tarafından yayınlanan bir rapora göre, dünyanın en yolsuz siyasal sistemlerinden biri olan IKBY'de yolsuzluk seviyeleri, Irak'tan düşük olsa da bölgedeki diğer ülkelere göre yüksek görünmektedir. Nitekim ülkedeki yolsuzluğun yaygınlaşmasından duyduğu rahatsızlığı dile getiren KYB'nin önde

gelen isimlerinden Mele Bahtiyar'ın "Bölgemizde adalet sıfır, yolsuzluk yaygın" ifadeleri iktidar paydaşlarının dahi rahatsızlığını gösterse de yolsuzlukla mücadelenin yeterli boyutlarda yapılmadığı anlaşılmaktadır. IKBY Bütünlük Komisyonu'na göre, 2018'de mahkemelere ulaşan 198 yolsuzluk davasının sadece 33'ü sonuçlanabilmiştir. Bu durum bölgedeki nepotizmin boyutlarını ortaya koymaktadır. Bu açıdan Barzani'nin, partiler arasındaki güven inşası, ekonomik kriz ve yolsuzluk konusunda ciddi rol almaması halinde bölgede siyasal ve toplumsal kırılganlığın artması kaçınılmaz görünmektedir.

Peşmerge Kuvvetlerinin Birleştirilmesi

IKBY'de uzun zamandır yaşanan önemli sorunlardan biri Peşmerge güçlerinin birleştirilememesidir. Farklı istihbarat kurumlarına sahip olan KDP ve KYB'nin, ayrı yönetimler altında yaklaşık 150 bin Peşmerge gücünün olması, bölgede güvenlik zafiyetini ve siyasi ayrışmayı derinleştirmektedir. Nitekim, Barzani'nin bağımsızlık referandumuna gitmesinin ardından, 16 Ekim'de KYB'li bir valinin yönettiği petrol zengini Ker-

kük'ten KYB peşmergelerinin çekilmesi sonrasında kentin Irak ordusu ve Haşdi Şaabi güçleri tarafından ele geçirilmesi peşmerge güçlerinin ayrı olmasının maliyetini göstermiştir. KDP lideri Mesut Barzani, iyi eğitilmiş ve donanımlı bir silahlı gruba başkanlık eden Celal Talabani'nin büyük oğlu Bafel Talabani dahil olmak üzere bazı KYB liderlerini Kerkük'ten peşmergelerini çekmekle suçlayarak kentin ele geçirilmesine göz yumduklarını iddia ederken; KYB'li yetkililer, Barzani'yi gücü tek elde toplamaya çalışmakla suçlamıştır. Bu durum tek kanaldan yönetilen ulusal bir ordunun önemini ortaya koymuştur.

Son dönemlerde IKBY'nin silahlı kuvvetleri Peşmerge Bakanlığı'na bağlı güçleri birleştirmeyi amaçlayan bir reform paketi hazırlansa da iki büyük parti arasındaki siyasal gerginlikler süreci yavaşlatmaktadır. Bu güçlerin birleştirilmesi ve millileştirilmesi tüm partilerin mutabakatıyla seçilen bir başkan için dahi göz korkutucu bir görevken, KYB'nin boykot ettiği Barzani için çok daha zor görünmektedir. Özellikle de Talabani hayatını kaybettikten sonra liderlik krizi yaşayan KYB'nin askeri kanadının başında Kerkük krizinde öne çıkan Bafel Talabani ve istihbarat

güçlerinin başında Lahur Talabani'nin olması doğal şartlar altında zor olan bütünleşme sürecini imkansızlaştıracaktır. Nitekim, peşmerge güçlerini birleştirme amacı KDP ile KYB'nin ortak siyasi

Tevgera Azadi'nin ofislerinin kapatılmasının KYB'nin Türkiye ile ilişkilerini düzeltmek için bir adım olarak değerlendirilse de bu sürecin Barzani ailesiyle iyi ilişkileri olan Kubat Talabani tarafından yürütülmesi Neçirvan Barzani'nin PKK'ya yönelik yaklaşımıyla da ilişkilendirilebilir.

irade ve rızası ile gerçekleştirilebilir. Neçirvan Barzani'nin, çoğu zaman demokratik kurumları dahi baltalayan bu duruma müdahale etmemesi halinde Kerkük krizi benzeri gerilimlerin yenilenmesine kapı aralanacaktır.

IKBY ve Sincar'da Yükselen PKK Varlığı

IKBY'nin iç güvenliği ve insicamı yanında Türkiye ile ilişkilerin geleceğine zarar veren PKK'nın Sincar ve IKBY'deki varlığını gün geçtikçe pekiştirmesi, Barzani'nin yeni dönemde özellikle meşgul edecek bir konu haline gelmiştir.

IŞİD'in Musul'un Sincar ilçesinde Yezidileri hedef almasını bahane eden PKK, Ağustos 2014'te bölgeye konuşlanmıştır. Erbil yönetimi, PKK'nın bölgeyi terk etmesi çağrısında bulunsa da bir sonuç elde edememiştir. Öyle ki geçen mayısta da IKBY Hükümet Sözcüsü KDP'li Sefin Dizayi, PKK'nın bölgede kaos çıkardığını belirterek, örgütün bir an önce Sincar'ı terk etmesi gerektiğini yinelemiştir. Türkiye'nin 2018'de sınır ötesi operasyonları düzenlediği ve "İkinci Kandil" olarak isimlendirdiği bölgede PKK'nın Irak başbakanına bağlı Haşdi Şaabi ile

zaman zaman dirsek temasında bulunduğunu da belirtmek gerekir. IŞİD'le mücadeleyi fırsat görerek bölgedeki gücünü konsolide eden PKK'nın, Sincar'daki otonomi girişimlerinin yanı sıra IKBY'nin ve Irak'ın politik arenasında yer edinmesi bölgedeki siyasal ve toplumsal doku için tehdit olarak algılanmaktadır.

Ocak ayında Duhok'un Amedi ilçesine bağlı Şiladize kasabasında Türk Silahlı Kuvvetleri'nin (TSK) PKK'ya yönelik hava saldırılarına karşı düzenlenen gösterilerde protestocuların TSK'ya bağlı bir karargâha girmesi sonucunda yaşanan olaylarda 2 kişi hayatını kaybetmiştir. Konuyla ilgili açıklama yapan dönemin başbakanı Neçirvan Barzani, Şeladize'de yaşanan olaylardan üzüntü duyduğunu belirterek, "PKK'nin buradaki varlığı nedeniyle bombardıman düzenlenmektedir. PKK burada neden bulunuyor? Buradan Türkiye tarafına geçip saldırılar düzenlemek için. Kürdistan Bölgesi topraklarının komşu ülkelerin güvenliğine karşı tehdit olarak kullanılması kabul edilemez" ifadeleri de Erbil yönetiminin PKK'nın bölgedeki aktivitelerine ilişkin rahatsızlığını göstermektedir.

PKK, bölgede siyasal alanda da alan açma çabasıdadır. PKK'nın bölgedeki partisi Tavgera Azadi, 12 Mayıs 2018 Irak seçimlerine IKBY'nin yeni muhalefet liderlerinden Şahsuvar Abdulvahit'in Yeni Nesil Hareketi ile birlikte katılmış, 3 milletvekilinden birini almıştır. Bu noktada, Şiladize'deki olaylarda çalışanları KDP güvenlik güçleri tarafından gözaltına alınan Süleymaniye merkezli NRT kanalının Abdulvahit'e ait olduğu vurgulanmalıdır. Bununla birlikte, IKBY'nin KYB'li Başkan Yardımcısı Kubat Talabani, Kasım 2018'de Süleymaniye ve çevresinde PKK'nın siyasi ayağı olarak faaliyet yürüten Tevgera Azadi'nin ofislerini ruhsatı bulunmadığı gerekçesiyle kapattırmıştır. Tevgera Azadi'nin ofislerinin kapatılmasının KYB'nin Türkiye ile ilişkilerini düzeltmek için bir adım olarak değerlendirilse de bu sürecin Barzani ailesiyle iyi ilişkileri olan Kubat Talabani tarafından yürütülmesi Neçirvan Barzani'nin PKK'ya yönelik

yaklaşımıyla da ilişkilendirilebilir. Bu bağlamda, Barzani'nin hem Türkiye'nin endişelerini giderme hem de bölgenin güvenliği için PKK'nın bölgedeki aktivitelerine engel olma konusunda Bağdat yönetimi ve Türkiye ile koordineli çalışması gerekmektedir.

Neçirvan Barzani'nin Başkanlığı ve Hükümet Kurma Süreci

KYB ve Goran IKBY'de 30 Eylül seçimlerinde 45 sandalye ile birinci olan KDP öncülüğünde kurulacak hükümete katılma kararı almıştır. Goran, Şubat ayında yeni hükümet kabinesinde yer alacağına dair KDP ile anlaşma imzalarken, KDP ile KYB Nisan'da yeni bir anlaşmaya vardıklarını açıklamıştır. KDP, KYB ve Goran'ın yeni hükümette yer alması için IKBY başkanlık makamında yeni süreçte iki yardımcısı olacak şekilde değişikliğe gitmiştir.

KDP, KYB ve Goran arasında varılan anlaşmayla kabinedeki pozisyonlar paylaşılmıştır. IKBY'deki medya kaynaklarına göre, yeni yönetimde KDP, IKBY Başkanı, Başbakan, Parlamento Başkan Yardımcısı, Dış İlişkiler Ofisi Başkanı, Hükümet Sözcüsü ve İçişleri Bakanı, Doğal Kaynaklar Bakanı, Sağlık Bakanı, Eğitim Bakanı, Şehircilik ve Turizm Bakanı, İletişim ve Ulaşım Bakanı, Şehit ve Enfal İşleri Bakanı, Elektrik Bakanı, Vakıflar ve Din İşleri Bakanı'nın dahil olduğu 9 bakanlık alacaktır. KYB, Parlamento Başkanı, IKBY Başkan Yardımcısı, Başbakan Yardımcısı, Turizm Komisyonu ve Kürdistan Bölge Komisyonu makamlarının yanı sıra Peşmerge Bakanı, Planlama Bakanı, Kültür ve Gençlik Bakanı, Yüksek Eğitim Bakanı, Tarım ve Su İşleri Bakan'ının dahil olduğu 5 bakanı kendi partisinden belirleyecektir. Goran ise IKBY Başkan Yardımcısı ile birlikte Maliye Bakanı, Toplumsal İşler Bakanı, Sanayi ve Ticaret Bakanı, İmar ve Yerleştirme Bakanının olduğu 5 bakanlık koltuğuna sahip olacaktır. Neçirvan Barzani'nin haziran ortasında hükümeti kurma görevini Mesut Barzani'nin oğlu ve KDP istihbarat teşkilatının başındaki Mesrur Barzani'ye vermesi beklen-

mektedir ancak hükümet kurma sürecinin başkanlık krizinden dolayı uzaması söz konusudur. Neçirvan Barzani'nin her türlü riski hesap ederek hükümet kurma konusuna ilişkin makul bir uzlaşi zemini yakalaması gerekmektedir, zira KYB'nin hükümette yer almaması halinde bölgede çatışmaların ortaya çıkma ihtimali imkânsız değildir.

2017'deki bağımsızlık referandumundan sonra yaşanan Kerkük krizi ve ardından Ekim ayındaki Irak Cumhurbaşkanlığı seçimlerinde KDP'nin, KYB adayı Berham Salih'i desteklememesiyle tırmanan gerginlik, bölgesel başkanlık seçiminde başka boyutlara ulaşmıştır. Öte yandan, Irak'ta Mayıs 2018'de genel seçimler yapılmasına rağmen, Başbakan Adil Abdülmehdi kabinesindeki İçişleri, Savunma, Adalet ve Eğitim bakanlıklarını hala dolduramamıştır. KYB, adalet bakanlığına kendi partisinden bir adayın seçilmesini isterken, KYB'nin Cumhurbaşkanlığı konusunda kendilerini aldattığını iddia eden KDP, konuya ilişkin olumlu bir yaklaşım sergilememektedir. KDP ile KYB'nin uzlaşmadığı bu konunun da ağır bir gündem maddesi olarak Barzani'nin masasına gelmesi beklenmektedir.

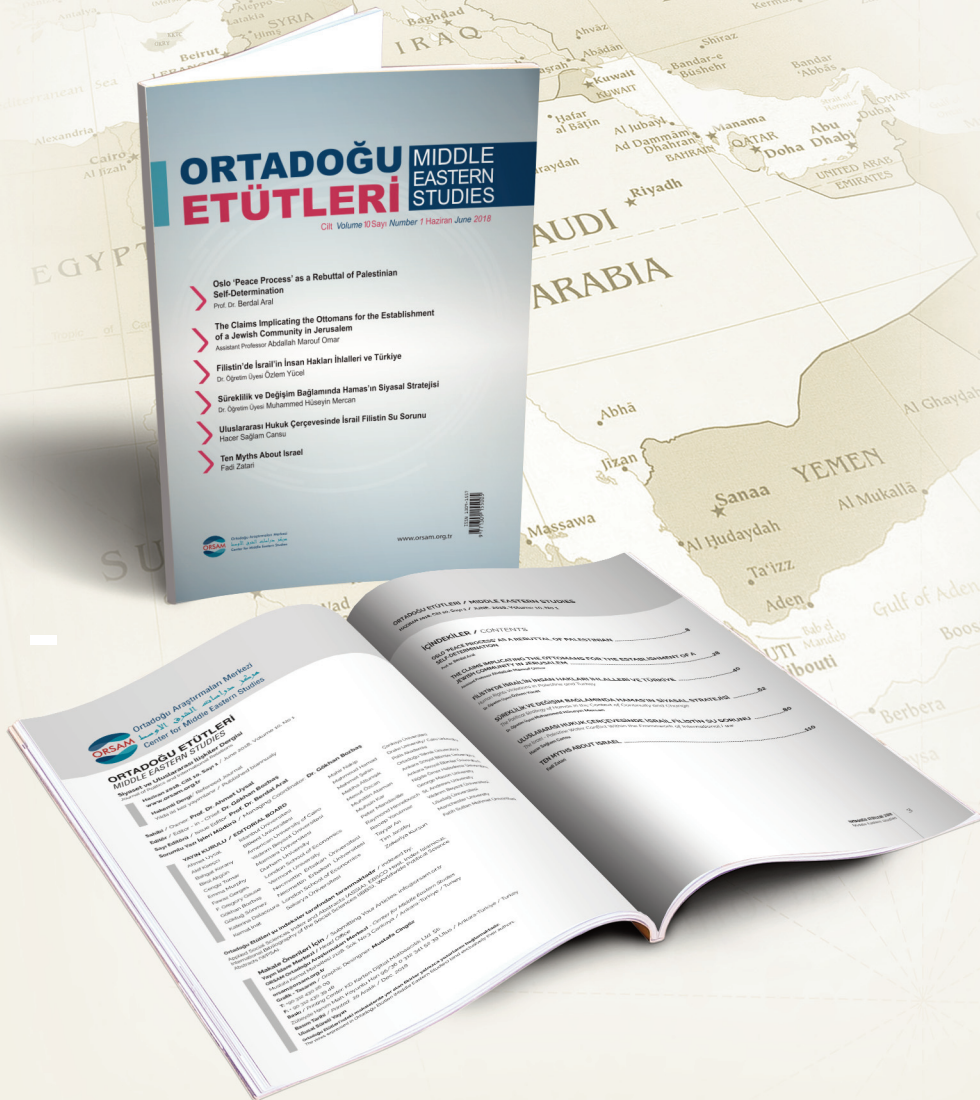
Sonuç olarak, toplumsal sorunlar, ekonomik kriz, PKK ve IŞİD'in yükselişi gibi sorunlarla yüzleşecek Barzani'nin geçmişte kötü bir iç savaş tecrübesi yaşayan KDP ve KYB ilişkilerini normalleştirmek için daha kapsayıcı bir tutum sergilemesi gerekmektedir, zira Barzani'nin diğer iç sorunları çözebilmesinin yolu KYB ile ilişkilere bağlıdır. KYB ile gerginliğin tırmanması, mevcut sorunlarda başarıya ket vuracağı gibi iki parti arasındaki tırmanan gerginlik, bölgenin yönetsel açıdan resmi olarak ikiye ayrılmasına dahi yol açabilir. Bununla birlikte, iki parti arasındaki sorunların büyümesinin, bölgenin yıllardır edindiği kazanımların önemli bir kısmına zarar vermesi muhtemeldir. Tüm bu çerçeveden bakıldığında, Neçirvan Barzani'nin bir dizi iç soruna yaklaşımında ve KYB ile ilişkilerin iyileştirilmesinde dış aktörlerle geliştirdiği diplomatik dili kullanması ve ayrıştırıcı bir siyasal tutumdan uzak durması gerekmektedir.

Notlar

ORTADOĞU ETÜTLERİ

MIDDLE EASTERN STUDIES

Hakemli Siyaset ve Uluslararası İlişkiler Dergisi

ORSAM Yayınları

ORSAM, süreli yayınları kapsamında Ortadoğu Analiz ve Ortadoğu Etütleri dergilerini yayınlamaktadır. İki aylık periyotlarla Türkçe olarak yayınlanan Ortadoğu Analiz, Ortadoğu'daki güncel gelişmelere dair uzman görüşlerine yer vermektedir. Ortadoğu Etütleri, ORSAM'ın altı ayda bir yayınlanan uluslararası ilişkiler dergisidir. İngilizce ve Türkçe yayınlanan, hakemli ve akademik bir dergi olan Ortadoğu Etütleri, konularının uzmanı akademisyenlerin katkılarıyla oluşturulmaktadır. Alanında saygın, yerli ve yabancı akademisyenlerin makalelerinin yayımlandığı Ortadoğu Etütleri dergisi dünyanın başlıca sosyal bilimler indekslerinden Applied Sciences Index and Abstracts (ASSIA), EBSCO Host, Index Islamicus, International Bibliography of Social Sciences (IBBS), Worldwide Political Science Abstracts (WPSA) tarafından taranmaktadır.

